

Kohtuasi C-227/23**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

11. aprill 2023

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Hoge Raad der Nederlanden (Madalmaade kõrgeim kohus)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

31. märts 2023

Kassaatorid:

Kwantum Nederland BV

Kwantum België BV

Vastustaja kassatsioonimenetluses:

Vitra Collections AG

Põhikohtuasja ese

Põhikohtuasjas on tegemist ühelt poolt Kwantum Nederland BV ja Kwantum België BV (edaspidi koos „Kwantum“) ning teiselt poolt Vitra Collections AG (edaspidi „Vitra“) vahelise vaidlusega, mille ese on Kwantumi poolt turule viidud tool, millega väidetavalt rikutakse Vitra autoriõigusi.

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

Käesolev ELTL artikli 267 alusel esitatud eelotsusetaotlus käsitleb küsimust, kas Ameerika päritoluga disaintoolile kui „tarbekunstiteosele“ on Madalmaades ja Belgias tagatud autoriõiguse kaitse. Sellega seoses tuleb esiteks selgitada, kas ELTL artikli 351 esimest lõiku arvesse võttes kuuluvad põhikohtuasja asjaolud liidu õiguse kohaldamisalasse. Seejärel tekib küsimus, kas ja kuidas tuleb kohaldada nn kaitse vastastikkuse sisulist hindamist Berni kirjandus- ja kunstiteoste kaitse konventsiooni (edaspidi „Berni konventsioon“) artikli 2 lõike 7 tähenduses, arvestades Euroopa Liidu põhiõiguste hartas (edaspidi „harta“) sätestatud õigusi ja kohustusi.

Eelotsuse küsimused

1. Kas põhikohtuasjas kõne all olev olukord kuulub liidu õiguse materiaalsesse kohaldamisalasse?

Juhul kui sellele küsimusele tuleb vastata jaatavalt, esitatakse lisaks järgmised küsimused:

2. Kas tulenevalt asjaolust, et harta artikli 17 lõikes 2 sätestatud intellektuaalomandi kaitse hõlmab ka autoriõigust tarbekunstiteosele, tuleneb liidu õigusest, eelkõige harta artikli 52 lõikest 1, et tarbekunstiteosega seotud autoriõiguse teostamise (direktiivi 2001/29/EÜ tähenduses) piiramiseks võib kaitse vastastikkuse sisulist hindamist Berni konventsiooni artikli 2 lõike 7 alusel kohaldada vaid juhul, kui piirang on seadusega ette nähtud?

3. Kas direktiivi 2001/29/EÜ artikleid 2, 3 ja 4 ning harta artikli 17 lõiget 2 ja artikli 52 lõiget 1 tuleb Berni konventsiooni artikli 2 lõiget 7 arvestades tõlgendada nii, et üksnes liidu seadusandja (mitte liikmesriikide seadusandjate) pädevuses on kindlaks määrata, kas kaitse vastastikkuse sisulist hindamist Berni konventsiooni artikli 2 lõike 7 alusel võib ELis kohaldada autoriõiguse teostamise piiramiseks (direktiivi 2001/29/EÜ tähenduses) tarbekunstiteose puhul, mille päritoluriik on kolmas riik Berni konventsiooni tähenduses ja mille autor ei ole ELi liikmesriigi kodanik, ning kui see on nii, siis kas see piirang tuleb selgelt ja täpselt määratleda (vt Euroopa Kohtu 8. septembri 2020. aasta otsus C-265/19, EU:C:2020:677)?

4. Kas direktiivi 2001/29/EÜ artikleid 2, 3 ja 4 koostoimes harta artikli 17 lõikega 2 ja artikli 52 lõikega 1 tuleb tõlgendada nii, et kui liidu seadusandja ei ole ette näinud, et tarbekunstiteosega seotud autoriõiguse teostamise (direktiivi 2001/29/EÜ tähenduses) piiramiseks võib kohaldada kaitse vastastikkuse sisulist hindamist Berni konventsiooni artikli 2 lõike 7 alusel, ei või liidu liikmesriigid kohaldada kõnealust hindamist tarbekunstiteose suhtes, mille päritoluriik on kolmas riik Berni konventsiooni tähenduses ja mille autor ei ole ELi liikmesriigi kodanik?

5. Kas põhikohtuasja asjaoludel ja arvestades Berni konventsiooni artikli 2 lõike 7 (sellele eelnenud sätte) jõustumise kuupäeva, on Belgia puhul ELTL artikli 351 esimese lõigu tingimused täidetud, millest tulenevalt võib Belgia kohaldada kaitse vastastikkuse sisulist hindamist Berni konventsiooni artikli 2 lõike 7 alusel, võttes arvesse asjaolu, et käsitletavas küsimuses ühines päritoluriik Berni konventsiooniga 1. mail 1989?

Viidatud liidu õigusnormid

ELTL artikli 351 esimene lõik

Harta artikli 17 lõige 2 ja artikli 52 lõige 1

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiivi 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas (EÜT 2001, L 167, lk 10; ELT eriväljaanne 17/01, lk 230) artiklid 2, 3 ja 4

Viidatud rahvusvahelise õiguse normid

Berni konventsiooni artikli 2 lõige 7

Asjaolude ja põhikohtuasja lühikokkuvõte

- 1 Vitra on Šveitsi ettevõtja, kes toodab disainmööblit, sealhulgas nüüdseks surnud Ameerika abielupaari Charles ja Ray Eamesi disainitud toole. Üks Vitra toodetud Eamesi toolidest on „Dining Sidechair Wood“ (edaspidi „DSW“). 2014. aastal tuvastas Vitra, et Kwantum pakub ja müüb nime „Paris“ all DSW-ga sarnanevat tooli (edaspidi „Paris-tool“). Vitra sõnul rikub see tema autoriõigust.
- 2 Vitra esitas Rechtbank Den Haagile (Haagi esimese astme kohus, Madalmaad) hagi, millega ta palus Kwantumil muu hulgas lõpetada tema autoriõiguste väidetav rikkumine, anda Paris-toolid üle hävitamise eesmärgil ja mõista välja kahjuhüvitis. Rechtbank (esimese astme kohus) otsustas, et Kwantum ei riku Vitra autoriõigusi ega tegutse Paris-tooli turustamisel ebaseaduslikult.
- 3 Gerechtshof Den Haag (Haagi apellatsioonikohus, Madalmaad, edaspidi „Gerechtshof“) tühistas apellatsioonistmes Rechtbanki (esimese astme kohus) otsuse ja sedastas, et Paris-tooliga rikub Kwantum alates 22. märtsist 2017 Vitra autoriõigusi ja tooli turustamisega tegutseb ta alates 8. augustist 2014 Vitra suhtes ebaseaduslikult. Kwantum esitas otsuse peale kassatsioonkaebuse eelotsusetaotluse esitanud Hoge Raad der Nederlandenile (Madalmaade kõrgeim kohus, edaspidi „Hoge Raad“).

Põhikohtuasja poolte peamised väited

- 4 Käesolevas menetluses on vaidluse all, kas kaitse vastastikkuse sisuline hindamine Berni konventsiooni artikli 2 lõike 7 tähenduses on kohaldatav ja milline on selle hindamise ulatus. Viidatud sätte kohaselt on teostel, mis on päritoluriigis kaitstavad üksnes tööstusdisainilahendustena, konventsiooni teistes osalisriikides õigus vaid erikaitsele, mis on selles riigis tagatud tööstusdisainilahendustele.
- 5 Vaidlustatud otsuses märkis Gerechtshof (apellatsioonikohus), et kaitse vastastikkuse sisulise hindamise puhul on oluline, kuidas kõnealust eset, käesoleval juhul DSW-d, käsitleti päritoluriigis, käesoleval juhul Ameerika Ühendriikides. Gerechtshofi (apellatsioonikohus) sõnul on käesolevas kontekstis nõutav vaid see, et asjaomane ese oleks päritoluriigis liigitatud

„tarbekunsteitseks“, millele võib laieneda autoriõiguse kaitse. Seega ei pea ese olema päritoluriigis tegelikult autoriõigusega kaitstav.

Eelotsusetaotluse põhjenduste lühikokkuvõte

- 6 Kassatsioonimenetluses tekib küsimus, kas kaitse vastastikkuse sisulist hindamist saab käesolevas asjas üldse kohaldada. Euroopa Liit ei ole Berni konventsiooni osaline ja liidu õiguses puuduvad õigusnormid, mis reguleeriksid kaitse vastastikkuse sisulist hindamist Berni konventsiooni artikli 2 lõike 7 tähenduses. Põhimõtteliselt tähendab see, et liidu liikmesriigid võivad ise määrata, kas nad jätavad kõnealuse hindamise kohaldamata teose puhul, mille päritoluriik on kolmas riik või mille autor on kolmanda riigi kodanik. Euroopa Kohtu 8. septembri 2020. aasta otsus Recorded Artists Actors Performers (C-265/19, EU:C:2020:677, edaspidi „kohtuotsus RAAP“) annab siiski alust järeldada, et kaitse vastastikkuse sisulist hindamist Berni konventsiooni artikli 2 lõike 7 tähenduses ei või kolmandast riigist pärit teose või autori puhul liidus kohaldada, olgugi et Berni konventsioon ei ole erinevalt kohtuotsuses RAAP käsitletud Maailma Intellektuaalse Omandi Organisatsiooni esituste ja fonogrammide lepingust (edaspidi „WPPT“) liidu õiguse osa. Teatud lepingutes (intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide leping ja Maailma Intellektuaalse omandi Organisatsiooni autoriõiguse leping) on Euroopa Liit siiski kohustunud järgima Berni konventsiooni artikleid 1–21.
- 7 Kohtuotsus RAAP käsitles kaitse vastastikkuse sisulise hindamise kohaldamist WPPT artikli 4 lõike 2 alusel Ameerika esitajate puhul. Sellega seoses märkis Euroopa Kohus muu hulgas, et kõnealuses kohtuasjas kõne all olnud õigus ühekordsele õiglasele tasule liidus kujutab endast autoriõigusega kaasnevat õigust ja kuulub seega harta artikli 17 lõikes 2 sätestatud intellektuaalomandi kaitse alla. Järelikult peab autoriõigusega kaasneva õiguse kasutamise mis tahes piirang olema ette nähtud seadusega (harta artikli 52 lõige 1). Kuna see õigus kujutab endast ühtlustatud õigusnormi, on üksnes liidu seadusandja, mitte liikmesriikide seadusandjate pädevuses kindlaks määrata, kas liidus tuleb piirata autoriõigusega kaasneva õiguse andmist kolmandate riikide kodanikele, ning kui see on nii, siis määratleda see piirang selgelt ja täpselt.
- Kohtuotsuse RAAP tähtsus Berni konventsiooni artikli 2 lõike 7 Euroopa Liidus kohaldamise seisukohast*
- 8 Direktiivi 2001/29 artikli 2 punkti a kohaselt annavad liikmesriigid autoritele nende teoste puhul ainuõiguse lubada või keelata reprodutseerimist. Euroopa Kohtu 16. juuli 2009. aasta otsusest Infopaq International (C-5/08, EU:C:2009:465) tuleneb, et mõiste „teos“ on liidu õiguse ühtlustatud mõiste. Viidatud kohtuotsuses märkis Euroopa Kohus, et teose eri osad jäävad direktiivi 2001/29 artikli 2 punktis a sätestatud kaitse alla tingimusel, et need sisaldavad teatavaid elemente, mis on selle teose autori enese intellektuaalne looming. Kui see tingimus on täidetud, on kõnealune teos autoriõigusega kaitstav.

- 9 Euroopa Kohtu 12. septembri 2019. aasta otsusest Cofemel (C-683/17, EU:C:2019:721) tuleneb, et ka tarbekunsteos, mis kuulub direktiivi 2001/29 artikli 2 mõiste „teos“ alla, on autoriõigusega kaitstav. Euroopa Kohus märkis viidatud otsuses, et esemed tuleb liigitada „teosteks“ direktiivi 2001/29 tähenduses, kui need on hõlmatud mõistega „teos“, ja sellistena peab neile laienema direktiivi 2001/29 kohane autoriõiguse kaitse.
- 10 Eespool esitatud kaalutlustest tuleneb, et harta artikli 17 lõikes 2 sätestatud intellektuaalomandi kaitse laieneb ka tarbekunsteosega seotud autoriõigusele. Sellega seoses tõstatab kohtuotsus RAAP küsimuse, kas selleks, et kaitse vastastikkuse sisulist hindamist Berni konventsiooni artikli 2 lõike 7 alusel saaks kohaldada ka tarbekunsteosega seotud autoriõiguse teostamise piiramiseks, nõuab liidu õigus, et piirang oleks seadusega ette nähtud. Lisaks võib kohtuotsuse RAAP põhjal järeldada, et see on üksnes liidu seadusandja pädevuses. Liidu õiguse praeguse seisuga kohaselt ei ole liidu seadusandja aga sellist piirangut ette näinud. See võib kaasa tuua tagajärje, et liikmesriigid ei või kohaldada kaitse vastastikkuse sisulist hindamist Berni konventsiooni artikli 2 lõike 7 tähenduses.

ELTL artikli 351 esimene lõik

- 11 Kui Euroopa Majandusühendus 1957. aastal loodi, soovisid liikmesriigid jätta oma varasemad rahvusvahelisest õigusest tulenevad kohustused puutumata. Seepärast on ELTL artikli 351 esimene lõik sõnastatud järgmiselt:

„Aluslepingute sätted ei mõjuta õigusi ja kohustusi, mis tulenevad enne 1. jaanuari 1958 [...] sõlmitud lepingutest ühe või mitme liikmesriigi ja ühe või mitme kolmanda riigi vahel.“

Kwantum väidab, et kaitse vastastikkuse sisuline hindamine Berni konventsiooni artikli 2 lõike 7 alusel kuulub ELTL artikli 351 esimese lõigu kohaldamisalasse. Sellisel juhul ei takistaks liidu õigus, olenemata sellele kohtuotsuses RAAP antud tõlgendusest, Berni konventsiooni artikli 2 lõike 7 kohaldamist.

- 12 ELTL artiklit 351 kohaldatakse siiski ainult enne 1. jaanuari 1958 rahvusvahelise õiguse alusel võetud kohustuste suhtes. Madalmaad ühinesid Berni konventsiooniga (Brüsseli redaktsioon) 16. novembril 1972 ja see jõustus Madalmaade suhtes 7. jaanuaril 1973. Belgia suhtes jõustus Berni konventsioon (Brüsseli redaktsioon) aga enne 1. jaanuari 1958. See võib tähendada, et kuivõrd Vitra nõuded on seotud autoriõiguse kaitsega Belgias, võib Kwantum tugineda ELTL artikli 351 esimesele lõigule.
- 13 Järgnevalt tekib küsimus, kas Belgias kehtiva autoriõiguse kaitse ja ELTL artikli 351 kohaldamise seisukohast on oluline, et kõnealune päritoluriik, Ameerika Ühendriigid, ühines Berni konventsiooniga (Pariisi redaktsioon) 1. märtsil 1989 ja et Berni konventsioonist tulenevad kohustused tekkisid seoses selle osalisriigiga seega pärast 1. jaanuari 1958.

Põhjendatud kahtlused

- 14 Eespool esitatud kaalutlusi arvestades võivad tekkida põhjendatud kahtlused vastamisel esiteks küsimusele, kas käesolevas asjas kujunenud olukord kuulub liidu õiguse materiaalsesse kohaldamisalasse, ja teiseks küsimusele, kas kaitse vastastikkuse sisulist hindamist Berni konventsiooni artikli 2 lõike 7 tähenduses võib Madalmaades või Belgias – asjaomase liidu õigusnormi puudumise korral – kohaldada kolmandast riigist pärit tarbekunsteose suhtes, mille autor ei ole ELi liikmesriigi kodanik. Seepärast esitab Hoge Raad (Madalmaade kõrgeim kohus) eespool sõnastatud eelotsuse küsimused.

TÖÖDOKUMENT